

تحوّلات نمایشگاهی هنر و ادبیات نظریه‌های یادگیری

کتاب کمک آموزشی درس
«زبان و بیان در هنر جدید»
مقطع دکتری

و کتاب کمک آموزشی درس
«بررسی تطبیقی آموزش هنر در ایران و جهان»
مقطع کارشناسی ارشد

زهرا رهبرنیا دانشیار گروه پژوهش هنر دانشگاه الزهراء^{اس}

انتشارات دانشگاه الزهراء^{اس}

تحولات نمایشگاهی هنرها در سایه نظریه‌های یادگیری

کتاب کمک آموزشی درس
«زبان و بیان در هنر جدید»
مقطع دکتری

و کتاب کمک آموزشی درس
«بررسی تطبیقی آموزش هنر در ایران و جهان»
مقطع کارشناسی ارشد

زهرا رهبرنیا

دانشیار گروه پژوهش هنر دانشگاه الزهراء

ناشر:

انتشارات دانشگاه الزهراء

طراحی جلد: زهرا رهبرنیا

طراحی صفحات:

کارگاه گرافیک فرگاه

نوبت چاپ: یکم ۱۳۹۶

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۰۰۲-۹۴-۲

قیمت: ۳۸۰۰۰ تومان

سرشناسه: رهبرنیا، زهرا، ۱۳۴۰ -
عنوان و نام پدیدآور: تحولات نمایشگاهی هنرها در سایه نظریه‌های
یادگیری / ... زهرا رهبرنیا.
مشخصات نشر: تهران: دانشگاه الزهراء، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری: ۲۷۹ ص.؛ مصور (رنگی).
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۰۰۲-۹۴-۲
وضعیت فهرست‌نویسی: فیا
موضوع: هنر -- نمایشگاه‌ها
موضوع: Art -- Exhibition
موضوع: یادگیری
موضوع: Learning
موضوع: ساختارگرایی (هنر)
موضوع: Constructivism (Art)
موضوع: هنر چند رسانه‌ای
موضوع: Multimedia (Art)
موضوع: چندرسانه‌ای‌های تعاملی
موضوع: Interactive multimedia
شماره افزوده: دانشگاه الزهراء
رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۵/۹۳۲۳۹۵
رده‌بندی دیویی: ۷۰۷/۵
شماره کتابشناسی ملی: ۲۶۱۲۶۸۱

مراکز پخش:

ونک، دانشگاه الزهراء: آدرس: تلفن: ۸۵۶۹۲۷۶۹-۸۸۰۴۸۹۳۳

پلوار کشاورز، نبش ۱۶ آذر، انتشارات دانشگاه الزهراء

وبگاه فروش اینترنتی: <http://research.alzahra.ac.ir>

کلیه حقوق برای دانشگاه الزهراء محفوظ است.

فهرست مطالب

۱۹	پیشگمار
۲۵	مقدمه
۳۷	فصل اول نمایشگاه‌های هنری
۳۹	۱-۱. تاریخچه نمایشگاه‌ها
۴۰	۱-۱-۱. سیر نمایشگاه‌های هنرهای تجسمی
۴۹	۱-۱-۲. نمایشگاه‌های هنری داخلی
۵۴	۱-۱-۳. نمایشگاه‌های هنری بین‌المللی
۵۹	۱-۲. نمونه‌هایی از نمایشگاه هنری در فضای بارز
	ناپایداری در سده گذشته
۶۱	۱-۳. مفهوم هنر
۶۳	۱-۴. اهداف نمایشگاه‌های هنری
۶۴	۱-۵. تغییرات اهداف نمایشگاه‌های هنری با آغاز دوره پسامدرن
۶۶	۱-۶. مواجهه متفاوت رویکرد مدرن و پسامدرن با نمایشگاه‌های هنری

۷۳	۱-۷. کلیت نمایشگاه به عنوان اثر هنری، کیوریتور به مثابه هنرمند
۷۵	۱-۸. فرایند منجر به رویداد هنری در نمایشگاه‌ها
۷۶	۱-۹. خروج نمایشگاه‌ها از فضای بسته گالری‌ها و تعامل با مخاطبان: هنرمند محور یا مشارکتی
۷۷	۱-۹-۱. هنرمینی خارج از نمایشگاه
۷۹	۱-۱۰. ناپایداری هنرهای تعاملی و اقتصاد هنر
۸۰	۱-۱۱. حقوق معنوی هنرمند، همکاران و شرکت‌کنندگان در هنرهای جمعی و تعاملی
۸۵	۱-۱۲. نثر اثر فراتر از گالری‌ها، از هر مکان و در هر زمان
۸۷	جمع‌بندی فصل اول
۹۲	مناجم فصل اول
۹۷	فصل دوم نظریه‌های یادگیری مرتبط با محمل‌های هنری
۹۹	۲-۱. نظریه‌ها
۱۰۳	۲-۲. نظریه رفتارگرایی
۱۰۴	۲-۳. نظریه شناخت‌گرایی
۱۰۶	۲-۳-۱. آسیب‌های رویکردهای عینیت‌گرا در محدودیت یادگیرنده به دنیای برنامه‌ریز درسی
۱۰۷	۲-۳-۲. ابزار دیجیتال و اختلالات یادگیری
۱۰۹	۲-۳-۳. یادگیری آنلاین برای مردان و زنان
۱۱۰	۲-۳-۴. یادگیری منفعل و اطلاعات محور، معطوف به معلم یا ترجیح نتیجه به فرایند
۱۱۱	۲-۴. نظریه ساخت‌گرایی یا ساختن‌گرایی یا سازنده‌گرایی

۱۱۶. ۲-۵. نظریه مخروط یادگیری ادگار دیل و توجه به ابزار کمک آموزشی یا چند رسانه‌ای ساده
۱۱۹. ۲-۶. نظریه هوش‌های چندگانه هاوارد گاردنر
۱۲۴. ۲-۷. نظریه ریچارد مایر درباره چند رسانه‌ای‌ها
۱۳۱. ۲-۷-۱. نقش چند رسانه‌ای‌ها در یادگیری و پیام‌رسانی
۱۳۴. ۲-۷-۲. مدل یادگیری تقاضا محور (مبتنی بر فناوری الکترونیکی)
۱۳۵. ۲-۸. تفاوت ابزارهای نسل وب ۱ و نسل وب ۲ در تعاملات دنیای مجازی
۱۳۷. ۲-۹. اصول چند رسانه‌ای ون مرینبور و کستر
۱۳۹. ۲-۱۰. نقش تعامل، یادگیری مشارکتی و پیام‌رسانی
۱۴۱. جمع‌بندی نسل دوم
۱۴۶. منابع فصل دوم

فصل سوم تأثیر و تأثر بین نظریه‌های یادگیری و نمایشگاه‌های هنری

۱۵۳. ۳-۱. آموزش و یادگیری به موازات کار هنری
۱۵۵. ۳-۲. بروز و ظهور مفهوم یادگیری در نمایشگاه‌های هنری
۱۵۵. ۳-۳. یادگیری مستقیم به روش غیرفعال، مشابه نمایشگاه‌های هنری سنتی
۱۵۷. ۳-۴. یادگیری دانش محور، معطوف به یادگیرنده، مشابه نمایشگاه‌های هنری فعال و تعاملی
۱۶۰. ۳-۴-۱. ماندگار سازی و ثبت واقعیت در هنرهای تعاملی به وسیله عکس و فیلم
۱۶۱. ۳-۵. مدرنیته و پسا مدرنیته در نظریه‌های یادگیری و نمایشگاه‌های هنری

- ۱۶۷ ۳-۶. بسترسازی تکنولوژیکی دیجیتالی برای ورود به
عرضه هنر اشتراکی جدید
- ۱۶۹ ۳-۶-۱. تکنولوژی برتر چند رسانه‌ای برای یادگیری قوی‌تر
- ۱۷۰ ۳-۷. تفاوت‌های بین اثر و متن، اثر و فرایند اجرا، اثر و
رویداد
- ۱۷۵ ۳-۸. تاریخچه نمایشگاه‌های مشارکتی، تعاملی
- ۱۸۱ ۳-۸-۱. یادگیری توسط کنش و واکنش در نمایشگاه‌های هنری
تعاملی
- ۱۸۳ ۳-۸-۱. هنر درمانی گروهی به وسیله کنش و واکنش در نمایشگاه‌های
هنری تعاملی
- ۱۸۵ ۱. نظریه‌های یادگیری و تأثیرگذاری در رویدادهای
هنری
- ۱۸۶ ۳-۱۰. نمونه‌های اخیر تحولات نمایشگاه‌های
هنری ایران
- ۱۸۸ ۳-۱۰-۱. هفتاد هزار پرد
- ۱۹۱ ۳-۱۰-۲. عاشورا
- ۱۹۲ ۳-۱۰-۳. نوستالژیا
- ۱۹۵ ۳-۱۰-۴. بشقاب‌های ردیف شده روی زمین یادآوری موضوعات
آشنای گذشته
- ۱۹۶ ۳-۱۰-۵. سلف سرویس
- ۱۹۷ ۳-۱۰-۶. پرفورمنس «کشتزار». برانگیختن تمامی مغز انسان به
مشارکت
- ۲۰۰ ۳-۱۰-۷. فستیوال «سی پرفورمنس، سی هنرمند، سی روز»
- ۲۰۱ ۳-۱۰-۸. پنجمین فستیوال «سی پرفورمنس، سی هنرمند، سی روز»
برای ارتقای هریازدیدکننده موزه به مقام مخاطب
- ۲۰۶ جمع‌بندی فصل سوم
- ۲۰۹ منابع فصل سوم

۲۱۳	فصل چهارم هنرهای تعاملی مخاطب محور در نمایشگاه‌های هنری به مثابه محمل یادگیری
۲۱۷	۴-۱. نمونه‌هایی از نمایشگاه‌های هنری مخاطب محور با قابلیت یادگیری فعال و یادگیرنده محور
۲۱۷	۴-۱-۱. انعکاس و تجلی مادی احساس جاری شهر در «برج (ا)» ملند، در قالب نور و رنگ
۲۲۵	۴-۱-۲. تسهیم معنای رقمی شدن و عددی شدن انسان امروز، بر پایه «نت (۱)»
۲۲۷	۴-۱-۳. تدبیر احساس و حرکت مخاطبان به صدا با ابزار موسیقی، «افایک احساسی»، از طریق اینترنت
۲۳۰	۴-۱-۴. یادآوری «نشدن» زندگی و مبارزه با مشکل جهانی محیط زیست، بنا به «یاد بود زودگذر» یا «انسان‌های ذوب شونده» در چین، مان، ملی
۲۳۵	۴-۱-۵. «تنش خانگی» یا «به یک فراموشی...» (اثر تعاملی)
۲۳۸	۴-۱-۶. یادگیری پذیرش تفاوت‌های فرهنگی در «چیزی رخ نمی‌دهد»، در چیدمان شگفت‌انگیز از «به یاد، معلق
۲۴۳	۴-۱-۷. «وبه شماره...» (اثر تعاملی وفا بلال)
۲۴۷	۴-۱-۸. فروپاشی آفرینش فردی هنرمند، تکثیر و تفسیر مع... کسی از آزادی بیان می‌هراسد؟» با چیدمان تعاملی
۲۶۲	۴-۱-۹. حمایت از آزادی بیان و یک همکاری خلاقانه در «طراحی روی ماه»، متکی بر رسانه‌های نوین وب محور
۲۵۵	۴-۱-۱۰. سلامتی و رفع مشکلات ناشی از کم تحرکی در «پله‌های تعاملی»، با طراحی معمارانه
۲۶۰	نتیجه‌گیری
۲۶۵	منابع فصل چهارم
۲۶۷	فهرست کامل منابع فارسی و انگلیسی

هنر و تجلیات آن، از همان روزهای آغاز تمدن بشری، پیوندی نزدیک با زندگی انسان‌ها داشته و مهم‌ترین ابزار ارتباطی میان آن‌ها بوده است. به تدریج، این پیوند و قرابت موجب ورود هنر به عرصه‌های مختلف زندگی از جمله ارتباطات و یادگیری شد؛ تا جایی که بدون امکانات برگرفته از دنیای هنر، پیشرفت‌های جوامع انسانی، غیرممکن می‌نماید.

خاستگاه و نوازشگاه هنر، هر جا و هر چه باشد، به هر حال هنر از قدیمی‌ترین و مؤثرترین اسلحه‌های زندگی فردی و اجتماعی انسان است. گویی هیچ بعدی از زندگی را نمی‌توان یافت که هنر به نوعی در آن نفوذ نکرده باشد و هیچ دوره‌ای را نمی‌توان پیدا کرد که در آن، هنر در شکل دهی فرهنگی جامعه نسبی نداشته باشد؛ برای مثال، می‌توان از بعضی از نمایشگاه‌های دارای مضامین فرهنگی و اجتماعی نام برد که همواره با هدف تشویق اخلاق و رفتار عمومی و رعایت قوانین، حفظ محیط زیست، بهداشت عمومی و فردی، همبستگی‌های گوناگون جمعی، مشارکت در جشنواره‌ها، نمایشگاه‌ها، هشدارهای اجتماعی برگزار شده است. این نمایشگاه‌ها، پیام‌رسانی به مخاطب و تأثیر بروی راه‌هدف می‌گیرند؛ زیرا هنر بدون مخاطب، ارزش بیرونی و اجتماعی خود را از دست می‌دهد. به همین جهت، هدف اصلی در این گونه نمایشگاه‌ها، جلب اعتماد مخاطب است تا مشارکت عمومی و پذیرش نظریات، گوش‌زدها و هشدارها تحقق یابد. این دسته از نمایشگاه‌ها، از آن جهت که کالا یا ایده سیاسی را ترویج نمی‌کنند، در انتظار برگشت مستقیم هزینه و سود نیستند؛ مانند ایده‌های انسان‌دوستانه که صاحبان این گونه آثار، در زمینه موضوعاتی مانند جمع‌آوری کمک‌های مردمی به افراد کم‌بضاعت یا گرفتار در سوانح

طبیعی، بیماران خاص، کودکان یتیم، بی‌خانمان‌ها، اهدای خون و اعضا و سایر کارهای عام‌المنفعه، بدون چشم داشت مالی فعالیت می‌کنند؛ به طوری که این گونه اهداف معنوی، پررنگ‌تر از اهداف مادی و سیاسی جامعه دنبال می‌شوند و در تمامی دوره‌ها، سابقه و رواج داشته‌اند.

این نمایشگاه‌ها در دوره مدرن نیز شکل گرفته‌اند، اما می‌توان هنر عام را - که مبتنی بر الگوی پسامدرن است - از ابعادی به عنوان هنری اجتماعی، میان رشته‌ای و مسئله محور توصیف کرد؛ به ویژه اینکه هر معاصر مشخصه‌ای قطعی ندارد، به استثنای اینکه حتماً به نمایش درمی‌آید. آثار هنری متمایز از دوره مدرن، بر مخاطبان تأثیر بگذارد و آن‌ها را برانگیزد سازد.

روش‌های مخاطب محور در نمایشگاه‌های هنری حاضر، کارآمدتر از روش‌های هنرمند محورند و در هر دو روش علمی دیگر، مدرس محور یا مولف محور هستند که از فرایند یادگیری تا ارائه نمایشگاه‌های آثار هنری را شامل می‌شوند؛ زیرا به نیازها و ارتباط مخاطبان اهمیت می‌دهند و دستیابی به نتایج یادگیری را مرتب‌تر می‌سازند. در همین راستا، مخاطب محوری نمایشگاه‌های هنری نیز با برگردن مخاطبان بازدیدکننده، فرایند یادگیری و تأثیر و تأثر را پدید می‌آورد و اثری بر مخاطب می‌نشانند.

هنرپویانه تنها مخاطب دارد، بلکه مخاطب محور است. این مخاطب محوری قادر است به اثر هنری و روابط هنری، ویژگی تعاملی بخشد. از سوی دیگر، موضوع یادگیری و ارتقای کیفیت آن، از جهت قابلیت درک و مانایی مطرح می‌شود که از مهم‌ترین نیازهای جوامع است؛ به ویژه جوامع جوان از قبیل جامعه فعلی ایران اسلامی که

پویایی و خلاقیت ذهنی افراد آن، موجب توفیقاتی روزافزون در ابعاد فرهنگی، علمی، اقتصادی و... می‌شود. در فرایند یادگیری، هر دو حوزه دانش‌های مربوط به هنر معاصر و روش‌های مناسبی که یادگیری را کارآمد می‌کنند، حائز اهمیتند و حاصل، یادگیری مشارکتی بر محمل هنرهاست.

در دوران سنتی، آثار هنرهای تجسمی در اماکن مسقف اعم از موزه‌ها و... ارائه می‌شدند که هدف اولیه آن‌ها تزیین بود. دوران متمایزپرووری مدرنیته نیز سپری شده و دوران پسامدرن با رویکرد عمومی‌کردن هنر، حذف تمایزات و استقبال از خرده‌فرهنگ‌ها، موجب تحولات جدی نمایشگاهی شده است. شرایط موجود، تدوین و اثبات فرضیه‌های نوینی از تعامل‌های اجتماعی را می‌تواند تا کیفیت تأثیرگذاری‌ها و نیز شاخصه‌های یادگیری متکی بر دانش‌های بن‌رشته‌ای را تبیین کند. نمایشگاه هنری فعال و تعاملی به مثابه ابزار یادگیری قابل موشکافی و تحلیل است. همچنین نیازمند ریشه‌یابی تحولات نمایشگاهی هستیم تا بتوانیم دستاوردهای این‌گونه نمایشگاه‌ها را مناسبتاً با قضاوت کنیم.

کتاب حاضر با عنوان تحولات نمایشگاهی هنرها در سایه نظریه‌های یادگیری، امکان انطباق‌پذیری فرایند نمایشگاه‌های فعال هنری، تعاملی و مخاطب‌محور را با نظریه‌های مرتبط در حوزه یادگیری مطرح می‌کند تا با بهره‌مندی از نظریه‌های علمی و آزمایش شده، ارتقای نمایشگاه‌های هنری و به‌طور متقابل، شاهد شکل‌گیری نظریه‌های نوین یادگیری باشیم.

علت پرداختن به این موضوع، ضرورت تلفیق مبانی نظری حوزه یادگیری و کاربردی آن در مصادیق هنری است تا با آموزشی شدن شکل‌های جدید اثر هنری، اهداف اجتماعی نیز تأمین شود. در این راستا، توجه به روش‌های نوین یادگیری در دنیا ضروری است. روش‌های آموزش و یادگیری حرفه‌ای گذشته، در شرایط تحولات اجتماعی نیاز به بازنگری دارند که در هر دو حوزه‌های اخیر برخی از این روش‌ها به کار گرفته شده و بازخورد آن، شریافته است.

چهار فصل کتاب، با عناوین «نمایشگاه‌های هنری»، «نظریه‌های یادگیری مرتبط با محمل‌های هنری»، «تأثیر و تأثر بین نظریه‌های یادگیری و نمایشگاه‌های هنری» و «هنرهای تعاملی مخاطب‌محور»، نمایشگاه‌های هنری به مثابه محمل یادگیری^۱ به حیطه‌های متعدد، که در این مطالعات وجود دارد، می‌پردازد و کلیدواژه‌های متنوعی را پوشش می‌دهد، از جمله هنرهای تعاملی: شیوه‌های نوین یادگیری، تحولات فناوری، میان‌رشته‌ای‌ها، پسامدرنیته، نقش چندرسانه‌ای‌ها در آموزش و یادگیری، تفاوت‌های فردی و...

میان‌رشته‌ای^۱: به دانش‌هایی اطلاق می‌شود که در آن‌ها دانش، روش و تجارب دو یا چند حوزه علمی و تخصصی برای شناخت و حل یک

^۱ Interdisciplinary

مسئله پیچیده یا معضل اجتماعی چندوجهی تلفیق شده است؛ بنابراین، فعالیت‌های علمی میان‌رشته‌ای، زمانی معنا پیدا می‌کنند که شناخت و فهم علمی و دقیق پدیده یا مسئله‌ای پیچیده یا ناشناخته که از ظرفیت و دانش یک رشته یا تخصص خارج است، هدف باشد. دانش‌های میان‌رشته‌ای به تناسب نیازهای جدید و تخصص‌های نوظهور، از مرزهای سنتی میان رشته‌های دانشگاهی یا دایره فکری گذر می‌کنند؛ از این رو، دانش‌هایی را که با تلفیق چند هم‌گوناگون ایجاد می‌شوند میان‌رشته‌ای می‌نامند. حوزه‌های یادگیری و هنر، و حوزه مرتبط و نیازمند به یکدیگرند. هنر در قالب نمایشگاه و موزه می‌تواند بر نظریه‌ها قابل تحلیل است؛ از دیگر سو، تحلیل نمایشگاه‌های هنری موجب تکمیل نظریه‌های یادگیری می‌شد. به دیگر بیان، تحولات میان‌رشته‌ای، نتیجه همکاری دوی چند رشته دانشگاهی بر آن حل مسئله علمی است که در دوران رواج تخصص‌گرایی و در عصری که بین متخصصان رشته‌های مختلف فاصله افتاده است، نگاهی وحدت‌گرایانه به دانش بشری دارد. همچنین درصدد ایجاد ارتباط منطقی بین علم و پاسخگویی به سؤال‌هایی است که رشته‌های تخصصی به تنهایی قادر نیستند جوابی برای آن‌ها پیدا کنند. این رویکرد، به دنبال آسیب‌شناسی تخصص‌گرایی محض و آشکارشدن عوارض منفی آن بوده‌است. در دهه‌های اخیر اهمیت خاصی یافته و در مراکز دانشگاهی و تحقیقاتی جهان مطرح شده است.

چندرسانه‌ای^۱: اصطلاح چندرسانه‌ای، به ترکیب رسانه‌های متفرد مانند فیلم، ویدیو، موسیقی، گفتار، عکس، پایگاه‌های اطلاعاتی و جز

آن اطلاق می‌شود که از طریق رایانه به صورت محصولی واحد، بر محمولی رقومی ذخیره شده باشد. ارائه تعریفی دقیق از نظام چندرسانه‌ای، هنگامی اهمیت پیدا می‌کند که قرار باشد برنامه‌ها و کالاهای مختلف از لحاظ جنبه‌های چندرسانه‌ای شناسایی و ارزیابی شوند: برای مثال، هرگاه از رایانه برای ایجاد قابلیت‌های تعاملی استفاده شود، تنها می‌توان رسانه‌های مختلف را با یکدیگر ترکیب کرد. البته به هر ترکیب، غیر تکنولوژیک معمول نیز چندرسانه‌ای اطلاق می‌شود. نمونه‌هایی که از نوشتار صرف خارج می‌شوند و با میزان حداقلی از تصویر ادغام می‌شوند، چندرسانه‌ای هستند.

در نظام فرارسانه‌ای، ارتباطات فیزیکی میان عناصر اطلاعاتی مختلف نظیر متن، صوت، تصویر و... از طریق پیوندهای پویا صورت می‌پذیرد و همین امر امکان تعامل و راهبری را برای کاربر میسر می‌سازد. از این رو، در برخی منابع، تعاریف مشابهی از نظام چندرسانه‌ای و فرارسانه‌ای ارائه شده است و آن‌ها را از لحاظ ساختار شبکه‌های مفهومی میان اطلاعات مختلف، مشابه یکدیگر دانسته‌اند؛ برای نمونه با آنکه تلویزیون قادر است هم‌زمان صوت و تصویر متحرک ارائه دهد، از آنجاکه بیننده هیچ امکان اعمال نظر و کنترل بر برنامه‌ها را ندارد، نمی‌توان آن را نظام چندرسانه‌ای تعاملی به شمار آورد. حتی قراردادن فیلم یا تصویر متحرک بر محمول‌های رقومی مانند لوح فشرده نیز برای ارائه نظام چندرسانه‌ای کافی نیست؛ زیرا علاوه بر رایانه، امکانات دیگری نیز مانند ابزارهایی برای راهبری، تعامل و ایجاد پیوندهای پویا برای دسترسی کارآمد به اطلاعات در هر نظام چندرسانه‌ای مورد نیاز است.

پسامدرنیته: واژه پسامدرنیسم در هنر، نخستین بار برای تمییز یک سبک التقاطی در معماری - که از حدود ۱۹۸۰ آغاز شد - به کار رفت.

این دوره، علاوه بر اینکه از لحاظ زمانی پس از دوره مدرنیسم رخ داد، در واقع، واکنشی علیه مدرنیسم بود. شاید بهتر باشد که این دوره ضد مدرنیسم نامیده شود. از بین رفتن برخی از مرزهای کلیدی و مهم، ویژگی دیگر پسامدرنیسم است. از جمله این موارد می‌توان به از میان رفتن مرز میان فرهنگ والا و فرهنگ جمعی یا عامه اشاره کرد. از بعد نظری، این مهم‌ترین تحول شمرده می‌شود.

هنرهای تعاملی: تعاملی بودن را می‌توان در دو سنت نظری که در ارتباطات مطرح است، بررسی کرد. سنت فکری اول، ارتباطات را جریان خطی رفرستنده به گیرنده تعریف می‌کند؛ در حالی که سنت فکری دوم، ارتباطات را فراگردی تعاملی می‌داند که در آن، افراد نقش مشارکت‌کننده دارند. به بیان دیگر، آن را فراگردی می‌پندارد که شرکت‌کنندگان، اطلاعات ۱-۲-۳-۴-۵-۶-۷-۸-۹-۱۰-۱۱-۱۲-۱۳-۱۴-۱۵-۱۶-۱۷-۱۸-۱۹-۲۰-۲۱-۲۲-۲۳-۲۴-۲۵-۲۶-۲۷-۲۸-۲۹-۳۰-۳۱-۳۲-۳۳-۳۴-۳۵-۳۶-۳۷-۳۸-۳۹-۴۰-۴۱-۴۲-۴۳-۴۴-۴۵-۴۶-۴۷-۴۸-۴۹-۵۰-۵۱-۵۲-۵۳-۵۴-۵۵-۵۶-۵۷-۵۸-۵۹-۶۰-۶۱-۶۲-۶۳-۶۴-۶۵-۶۶-۶۷-۶۸-۶۹-۷۰-۷۱-۷۲-۷۳-۷۴-۷۵-۷۶-۷۷-۷۸-۷۹-۸۰-۸۱-۸۲-۸۳-۸۴-۸۵-۸۶-۸۷-۸۸-۸۹-۹۰-۹۱-۹۲-۹۳-۹۴-۹۵-۹۶-۹۷-۹۸-۹۹-۱۰۰-۱۰۱-۱۰۲-۱۰۳-۱۰۴-۱۰۵-۱۰۶-۱۰۷-۱۰۸-۱۰۹-۱۱۰-۱۱۱-۱۱۲-۱۱۳-۱۱۴-۱۱۵-۱۱۶-۱۱۷-۱۱۸-۱۱۹-۱۲۰-۱۲۱-۱۲۲-۱۲۳-۱۲۴-۱۲۵-۱۲۶-۱۲۷-۱۲۸-۱۲۹-۱۳۰-۱۳۱-۱۳۲-۱۳۳-۱۳۴-۱۳۵-۱۳۶-۱۳۷-۱۳۸-۱۳۹-۱۴۰-۱۴۱-۱۴۲-۱۴۳-۱۴۴-۱۴۵-۱۴۶-۱۴۷-۱۴۸-۱۴۹-۱۵۰-۱۵۱-۱۵۲-۱۵۳-۱۵۴-۱۵۵-۱۵۶-۱۵۷-۱۵۸-۱۵۹-۱۶۰-۱۶۱-۱۶۲-۱۶۳-۱۶۴-۱۶۵-۱۶۶-۱۶۷-۱۶۸-۱۶۹-۱۷۰-۱۷۱-۱۷۲-۱۷۳-۱۷۴-۱۷۵-۱۷۶-۱۷۷-۱۷۸-۱۷۹-۱۸۰-۱۸۱-۱۸۲-۱۸۳-۱۸۴-۱۸۵-۱۸۶-۱۸۷-۱۸۸-۱۸۹-۱۹۰-۱۹۱-۱۹۲-۱۹۳-۱۹۴-۱۹۵-۱۹۶-۱۹۷-۱۹۸-۱۹۹-۲۰۰-۲۰۱-۲۰۲-۲۰۳-۲۰۴-۲۰۵-۲۰۶-۲۰۷-۲۰۸-۲۰۹-۲۱۰-۲۱۱-۲۱۲-۲۱۳-۲۱۴-۲۱۵-۲۱۶-۲۱۷-۲۱۸-۲۱۹-۲۲۰-۲۲۱-۲۲۲-۲۲۳-۲۲۴-۲۲۵-۲۲۶-۲۲۷-۲۲۸-۲۲۹-۲۳۰-۲۳۱-۲۳۲-۲۳۳-۲۳۴-۲۳۵-۲۳۶-۲۳۷-۲۳۸-۲۳۹-۲۴۰-۲۴۱-۲۴۲-۲۴۳-۲۴۴-۲۴۵-۲۴۶-۲۴۷-۲۴۸-۲۴۹-۲۵۰-۲۵۱-۲۵۲-۲۵۳-۲۵۴-۲۵۵-۲۵۶-۲۵۷-۲۵۸-۲۵۹-۲۶۰-۲۶۱-۲۶۲-۲۶۳-۲۶۴-۲۶۵-۲۶۶-۲۶۷-۲۶۸-۲۶۹-۲۷۰-۲۷۱-۲۷۲-۲۷۳-۲۷۴-۲۷۵-۲۷۶-۲۷۷-۲۷۸-۲۷۹-۲۸۰-۲۸۱-۲۸۲-۲۸۳-۲۸۴-۲۸۵-۲۸۶-۲۸۷-۲۸۸-۲۸۹-۲۹۰-۲۹۱-۲۹۲-۲۹۳-۲۹۴-۲۹۵-۲۹۶-۲۹۷-۲۹۸-۲۹۹-۳۰۰-۳۰۱-۳۰۲-۳۰۳-۳۰۴-۳۰۵-۳۰۶-۳۰۷-۳۰۸-۳۰۹-۳۱۰-۳۱۱-۳۱۲-۳۱۳-۳۱۴-۳۱۵-۳۱۶-۳۱۷-۳۱۸-۳۱۹-۳۲۰-۳۲۱-۳۲۲-۳۲۳-۳۲۴-۳۲۵-۳۲۶-۳۲۷-۳۲۸-۳۲۹-۳۳۰-۳۳۱-۳۳۲-۳۳۳-۳۳۴-۳۳۵-۳۳۶-۳۳۷-۳۳۸-۳۳۹-۳۴۰-۳۴۱-۳۴۲-۳۴۳-۳۴۴-۳۴۵-۳۴۶-۳۴۷-۳۴۸-۳۴۹-۳۵۰-۳۵۱-۳۵۲-۳۵۳-۳۵۴-۳۵۵-۳۵۶-۳۵۷-۳۵۸-۳۵۹-۳۶۰-۳۶۱-۳۶۲-۳۶۳-۳۶۴-۳۶۵-۳۶۶-۳۶۷-۳۶۸-۳۶۹-۳۷۰-۳۷۱-۳۷۲-۳۷۳-۳۷۴-۳۷۵-۳۷۶-۳۷۷-۳۷۸-۳۷۹-۳۸۰-۳۸۱-۳۸۲-۳۸۳-۳۸۴-۳۸۵-۳۸۶-۳۸۷-۳۸۸-۳۸۹-۳۹۰-۳۹۱-۳۹۲-۳۹۳-۳۹۴-۳۹۵-۳۹۶-۳۹۷-۳۹۸-۳۹۹-۴۰۰-۴۰۱-۴۰۲-۴۰۳-۴۰۴-۴۰۵-۴۰۶-۴۰۷-۴۰۸-۴۰۹-۴۱۰-۴۱۱-۴۱۲-۴۱۳-۴۱۴-۴۱۵-۴۱۶-۴۱۷-۴۱۸-۴۱۹-۴۲۰-۴۲۱-۴۲۲-۴۲۳-۴۲۴-۴۲۵-۴۲۶-۴۲۷-۴۲۸-۴۲۹-۴۳۰-۴۳۱-۴۳۲-۴۳۳-۴۳۴-۴۳۵-۴۳۶-۴۳۷-۴۳۸-۴۳۹-۴۴۰-۴۴۱-۴۴۲-۴۴۳-۴۴۴-۴۴۵-۴۴۶-۴۴۷-۴۴۸-۴۴۹-۴۵۰-۴۵۱-۴۵۲-۴۵۳-۴۵۴-۴۵۵-۴۵۶-۴۵۷-۴۵۸-۴۵۹-۴۶۰-۴۶۱-۴۶۲-۴۶۳-۴۶۴-۴۶۵-۴۶۶-۴۶۷-۴۶۸-۴۶۹-۴۷۰-۴۷۱-۴۷۲-۴۷۳-۴۷۴-۴۷۵-۴۷۶-۴۷۷-۴۷۸-۴۷۹-۴۸۰-۴۸۱-۴۸۲-۴۸۳-۴۸۴-۴۸۵-۴۸۶-۴۸۷-۴۸۸-۴۸۹-۴۹۰-۴۹۱-۴۹۲-۴۹۳-۴۹۴-۴۹۵-۴۹۶-۴۹۷-۴۹۸-۴۹۹-۵۰۰-۵۰۱-۵۰۲-۵۰۳-۵۰۴-۵۰۵-۵۰۶-۵۰۷-۵۰۸-۵۰۹-۵۱۰-۵۱۱-۵۱۲-۵۱۳-۵۱۴-۵۱۵-۵۱۶-۵۱۷-۵۱۸-۵۱۹-۵۲۰-۵۲۱-۵۲۲-۵۲۳-۵۲۴-۵۲۵-۵۲۶-۵۲۷-۵۲۸-۵۲۹-۵۳۰-۵۳۱-۵۳۲-۵۳۳-۵۳۴-۵۳۵-۵۳۶-۵۳۷-۵۳۸-۵۳۹-۵۴۰-۵۴۱-۵۴۲-۵۴۳-۵۴۴-۵۴۵-۵۴۶-۵۴۷-۵۴۸-۵۴۹-۵۵۰-۵۵۱-۵۵۲-۵۵۳-۵۵۴-۵۵۵-۵۵۶-۵۵۷-۵۵۸-۵۵۹-۵۶۰-۵۶۱-۵۶۲-۵۶۳-۵۶۴-۵۶۵-۵۶۶-۵۶۷-۵۶۸-۵۶۹-۵۷۰-۵۷۱-۵۷۲-۵۷۳-۵۷۴-۵۷۵-۵۷۶-۵۷۷-۵۷۸-۵۷۹-۵۸۰-۵۸۱-۵۸۲-۵۸۳-۵۸۴-۵۸۵-۵۸۶-۵۸۷-۵۸۸-۵۸۹-۵۹۰-۵۹۱-۵۹۲-۵۹۳-۵۹۴-۵۹۵-۵۹۶-۵۹۷-۵۹۸-۵۹۹-۶۰۰-۶۰۱-۶۰۲-۶۰۳-۶۰۴-۶۰۵-۶۰۶-۶۰۷-۶۰۸-۶۰۹-۶۱۰-۶۱۱-۶۱۲-۶۱۳-۶۱۴-۶۱۵-۶۱۶-۶۱۷-۶۱۸-۶۱۹-۶۲۰-۶۲۱-۶۲۲-۶۲۳-۶۲۴-۶۲۵-۶۲۶-۶۲۷-۶۲۸-۶۲۹-۶۳۰-۶۳۱-۶۳۲-۶۳۳-۶۳۴-۶۳۵-۶۳۶-۶۳۷-۶۳۸-۶۳۹-۶۴۰-۶۴۱-۶۴۲-۶۴۳-۶۴۴-۶۴۵-۶۴۶-۶۴۷-۶۴۸-۶۴۹-۶۵۰-۶۵۱-۶۵۲-۶۵۳-۶۵۴-۶۵۵-۶۵۶-۶۵۷-۶۵۸-۶۵۹-۶۶۰-۶۶۱-۶۶۲-۶۶۳-۶۶۴-۶۶۵-۶۶۶-۶۶۷-۶۶۸-۶۶۹-۶۷۰-۶۷۱-۶۷۲-۶۷۳-۶۷۴-۶۷۵-۶۷۶-۶۷۷-۶۷۸-۶۷۹-۶۸۰-۶۸۱-۶۸۲-۶۸۳-۶۸۴-۶۸۵-۶۸۶-۶۸۷-۶۸۸-۶۸۹-۶۹۰-۶۹۱-۶۹۲-۶۹۳-۶۹۴-۶۹۵-۶۹۶-۶۹۷-۶۹۸-۶۹۹-۷۰۰-۷۰۱-۷۰۲-۷۰۳-۷۰۴-۷۰۵-۷۰۶-۷۰۷-۷۰۸-۷۰۹-۷۱۰-۷۱۱-۷۱۲-۷۱۳-۷۱۴-۷۱۵-۷۱۶-۷۱۷-۷۱۸-۷۱۹-۷۲۰-۷۲۱-۷۲۲-۷۲۳-۷۲۴-۷۲۵-۷۲۶-۷۲۷-۷۲۸-۷۲۹-۷۳۰-۷۳۱-۷۳۲-۷۳۳-۷۳۴-۷۳۵-۷۳۶-۷۳۷-۷۳۸-۷۳۹-۷۴۰-۷۴۱-۷۴۲-۷۴۳-۷۴۴-۷۴۵-۷۴۶-۷۴۷-۷۴۸-۷۴۹-۷۵۰-۷۵۱-۷۵۲-۷۵۳-۷۵۴-۷۵۵-۷۵۶-۷۵۷-۷۵۸-۷۵۹-۷۶۰-۷۶۱-۷۶۲-۷۶۳-۷۶۴-۷۶۵-۷۶۶-۷۶۷-۷۶۸-۷۶۹-۷۷۰-۷۷۱-۷۷۲-۷۷۳-۷۷۴-۷۷۵-۷۷۶-۷۷۷-۷۷۸-۷۷۹-۷۸۰-۷۸۱-۷۸۲-۷۸۳-۷۸۴-۷۸۵-۷۸۶-۷۸۷-۷۸۸-۷۸۹-۷۹۰-۷۹۱-۷۹۲-۷۹۳-۷۹۴-۷۹۵-۷۹۶-۷۹۷-۷۹۸-۷۹۹-۸۰۰-۸۰۱-۸۰۲-۸۰۳-۸۰۴-۸۰۵-۸۰۶-۸۰۷-۸۰۸-۸۰۹-۸۱۰-۸۱۱-۸۱۲-۸۱۳-۸۱۴-۸۱۵-۸۱۶-۸۱۷-۸۱۸-۸۱۹-۸۲۰-۸۲۱-۸۲۲-۸۲۳-۸۲۴-۸۲۵-۸۲۶-۸۲۷-۸۲۸-۸۲۹-۸۳۰-۸۳۱-۸۳۲-۸۳۳-۸۳۴-۸۳۵-۸۳۶-۸۳۷-۸۳۸-۸۳۹-۸۴۰-۸۴۱-۸۴۲-۸۴۳-۸۴۴-۸۴۵-۸۴۶-۸۴۷-۸۴۸-۸۴۹-۸۵۰-۸۵۱-۸۵۲-۸۵۳-۸۵۴-۸۵۵-۸۵۶-۸۵۷-۸۵۸-۸۵۹-۸۶۰-۸۶۱-۸۶۲-۸۶۳-۸۶۴-۸۶۵-۸۶۶-۸۶۷-۸۶۸-۸۶۹-۸۷۰-۸۷۱-۸۷۲-۸۷۳-۸۷۴-۸۷۵-۸۷۶-۸۷۷-۸۷۸-۸۷۹-۸۸۰-۸۸۱-۸۸۲-۸۸۳-۸۸۴-۸۸۵-۸۸۶-۸۸۷-۸۸۸-۸۸۹-۸۹۰-۸۹۱-۸۹۲-۸۹۳-۸۹۴-۸۹۵-۸۹۶-۸۹۷-۸۹۸-۸۹۹-۹۰۰-۹۰۱-۹۰۲-۹۰۳-۹۰۴-۹۰۵-۹۰۶-۹۰۷-۹۰۸-۹۰۹-۹۱۰-۹۱۱-۹۱۲-۹۱۳-۹۱۴-۹۱۵-۹۱۶-۹۱۷-۹۱۸-۹۱۹-۹۲۰-۹۲۱-۹۲۲-۹۲۳-۹۲۴-۹۲۵-۹۲۶-۹۲۷-۹۲۸-۹۲۹-۹۳۰-۹۳۱-۹۳۲-۹۳۳-۹۳۴-۹۳۵-۹۳۶-۹۳۷-۹۳۸-۹۳۹-۹۴۰-۹۴۱-۹۴۲-۹۴۳-۹۴۴-۹۴۵-۹۴۶-۹۴۷-۹۴۸-۹۴۹-۹۵۰-۹۵۱-۹۵۲-۹۵۳-۹۵۴-۹۵۵-۹۵۶-۹۵۷-۹۵۸-۹۵۹-۹۶۰-۹۶۱-۹۶۲-۹۶۳-۹۶۴-۹۶۵-۹۶۶-۹۶۷-۹۶۸-۹۶۹-۹۷۰-۹۷۱-۹۷۲-۹۷۳-۹۷۴-۹۷۵-۹۷۶-۹۷۷-۹۷۸-۹۷۹-۹۸۰-۹۸۱-۹۸۲-۹۸۳-۹۸۴-۹۸۵-۹۸۶-۹۸۷-۹۸۸-۹۸۹-۹۹۰-۹۹۱-۹۹۲-۹۹۳-۹۹۴-۹۹۵-۹۹۶-۹۹۷-۹۹۸-۹۹۹-۱۰۰۰-۱۰۰۱-۱۰۰۲-۱۰۰۳-۱۰۰۴-۱۰۰۵-۱۰۰۶-۱۰۰۷-۱۰۰۸-۱۰۰۹-۱۰۱۰-۱۰۱۱-۱۰۱۲-۱۰۱۳-۱۰۱۴-۱۰۱۵-۱۰۱۶-۱۰۱۷-۱۰۱۸-۱۰۱۹-۱۰۲۰-۱۰۲۱-۱۰۲۲-۱۰۲۳-۱۰۲۴-۱۰۲۵-۱۰۲۶-۱۰۲۷-۱۰۲۸-۱۰۲۹-۱۰۳۰-۱۰۳۱-۱۰۳۲-۱۰۳۳-۱۰۳۴-۱۰۳۵-۱۰۳۶-۱۰۳۷-۱۰۳۸-۱۰۳۹-۱۰۴۰-۱۰۴۱-۱۰۴۲-۱۰۴۳-۱۰۴۴-۱۰۴۵-۱۰۴۶-۱۰۴۷-۱۰۴۸-۱۰۴۹-۱۰۵۰-۱۰۵۱-۱۰۵۲-۱۰۵۳-۱۰۵۴-۱۰۵۵-۱۰۵۶-۱۰۵۷-۱۰۵۸-۱۰۵۹-۱۰۶۰-۱۰۶۱-۱۰۶۲-۱۰۶۳-۱۰۶۴-۱۰۶۵-۱۰۶۶-۱۰۶۷-۱۰۶۸-۱۰۶۹-۱۰۷۰-۱۰۷۱-۱۰۷۲-۱۰۷۳-۱۰۷۴-۱۰۷۵-۱۰۷۶-۱۰۷۷-۱۰۷۸-۱۰۷۹-۱۰۸۰-۱۰۸۱-۱۰۸۲-۱۰۸۳-۱۰۸۴-۱۰۸۵-۱۰۸۶-۱۰۸۷-۱۰۸۸-۱۰۸۹-۱۰۹۰-۱۰۹۱-۱۰۹۲-۱۰۹۳-۱۰۹۴-۱۰۹۵-۱۰۹۶-۱۰۹۷-۱۰۹۸-۱۰۹۹-۱۱۰۰-۱۱۰۱-۱۱۰۲-۱۱۰۳-۱۱۰۴-۱۱۰۵-۱۱۰۶-۱۱۰۷-۱۱۰۸-۱۱۰۹-۱۱۱۰-۱۱۱۱-۱۱۱۲-۱۱۱۳-۱۱۱۴-۱۱۱۵-۱۱۱۶-۱۱۱۷-۱۱۱۸-۱۱۱۹-۱۱۲۰-۱۱۲۱-۱۱۲۲-۱۱۲۳-۱۱۲۴-۱۱۲۵-۱۱۲۶-۱۱۲۷-۱۱۲۸-۱۱۲۹-۱۱۳۰-۱۱۳۱-۱۱۳۲-۱۱۳۳-۱۱۳۴-۱۱۳۵-۱۱۳۶-۱۱۳۷-۱۱۳۸-۱۱۳۹-۱۱۴۰-۱۱۴۱-۱۱۴۲-۱۱۴۳-۱۱۴۴-۱۱۴۵-۱۱۴۶-۱۱۴۷-۱۱۴۸-۱۱۴۹-۱۱۵۰-۱۱۵۱-۱۱۵۲-۱۱۵۳-۱۱۵۴-۱۱۵۵-۱۱۵۶-۱۱۵۷-۱۱۵۸-۱۱۵۹-۱۱۶۰-۱۱۶۱-۱۱۶۲-۱۱۶۳-۱۱۶۴-۱۱۶۵-۱۱۶۶-۱۱۶۷-۱۱۶۸-۱۱۶۹-۱۱۷۰-۱۱۷۱-۱۱۷۲-۱۱۷۳-۱۱۷۴-۱۱۷۵-۱۱۷۶-۱۱۷۷-۱۱۷۸-۱۱۷۹-۱۱۸۰-۱۱۸۱-۱۱۸۲-۱۱۸۳-۱۱۸۴-۱۱۸۵-۱۱۸۶-۱۱۸۷-۱۱۸۸-۱۱۸۹-۱۱۹۰-۱۱۹۱-۱۱۹۲-۱۱۹۳-۱۱۹۴-۱۱۹۵-۱۱۹۶-۱۱۹۷-۱۱۹۸-۱۱۹۹-۱۲۰۰-۱۲۰۱-۱۲۰۲-۱۲۰۳-۱۲۰۴-۱۲۰۵-۱۲۰۶-۱۲۰۷-۱۲۰۸-۱۲۰۹-۱۲۱۰-۱۲۱۱-۱۲۱۲-۱۲۱۳-۱۲۱۴-۱۲۱۵-۱۲۱۶-۱۲۱۷-۱۲۱۸-۱۲۱۹-۱۲۲۰-۱۲۲۱-۱۲۲۲-۱۲۲۳-۱۲۲۴-۱۲۲۵-۱۲۲۶-۱۲۲۷-۱۲۲۸-۱۲۲۹-۱۲۳۰-۱۲۳۱-۱۲۳۲-۱۲۳۳-۱۲۳۴-۱۲۳۵-۱۲۳۶-۱۲۳۷-۱۲۳۸-۱۲۳۹-۱۲۴۰-۱۲۴۱-۱۲۴۲-۱۲۴۳-۱۲۴۴-۱۲۴۵-۱۲۴۶-۱۲۴۷-۱۲۴۸-۱۲۴۹-۱۲۵۰-۱۲۵۱-۱۲۵۲-۱۲۵۳-۱۲۵۴-۱۲۵۵-۱۲۵۶-۱۲۵۷-۱۲۵۸-۱۲۵۹-۱۲۶۰-۱۲۶۱-۱۲۶۲-۱۲۶۳-۱۲۶۴-۱۲۶۵-۱۲۶۶-۱۲۶۷-۱۲۶۸-۱۲۶۹-۱۲۷۰-۱۲۷۱-۱۲۷۲-۱۲۷۳-۱۲۷۴-۱۲۷۵-۱۲۷۶-۱۲۷۷-۱۲۷۸-۱۲۷۹-۱۲۸۰-۱۲۸۱-۱۲۸۲-۱۲۸۳-۱۲۸۴-۱۲۸۵-۱۲۸۶-۱۲۸۷-۱۲۸۸-۱۲۸۹-۱۲۹۰-۱۲۹۱-۱۲۹۲-۱۲۹۳-۱۲۹۴-۱۲۹۵-۱۲۹۶-۱۲۹۷-۱۲۹۸-۱۲۹۹-۱۳۰۰-۱۳۰۱-۱۳۰۲-۱۳۰۳-۱۳۰۴-۱۳۰۵-۱۳۰۶-۱۳۰۷-۱۳۰۸-۱۳۰۹-۱۳۱۰-۱۳۱۱-۱۳۱۲-۱۳۱۳-۱۳۱۴-۱۳۱۵-۱۳۱۶-۱۳۱۷-۱۳۱۸-۱۳۱۹-۱۳۲۰-۱۳۲۱-۱۳۲۲-۱۳۲۳-۱۳۲۴-۱۳۲۵-۱۳۲۶-۱۳۲۷-۱۳۲۸-۱۳۲۹-۱۳۳۰-۱۳۳۱-۱۳۳۲-۱۳۳۳-۱۳۳۴-۱۳۳۵-۱۳۳۶-۱۳۳۷-۱۳۳۸-۱۳۳۹-۱۳۴۰-۱۳۴۱-۱۳۴۲-۱۳۴۳-۱۳۴۴-۱۳۴۵-۱۳۴۶-۱۳۴۷-۱۳۴۸-۱۳۴۹-۱۳۵۰-۱۳۵۱-۱۳۵۲-۱۳۵۳-۱۳۵۴-۱۳۵۵-۱۳۵۶-۱۳۵۷-۱۳۵۸-۱۳۵۹-۱۳۶۰-۱۳۶۱-۱۳۶۲-۱۳۶۳-۱۳۶۴-۱۳۶۵-۱۳۶۶-۱۳۶۷-۱۳۶۸-۱۳۶۹-۱۳۷۰-۱۳۷۱-۱۳۷۲-۱۳۷۳-۱۳۷۴-۱۳۷۵-۱۳۷۶-۱۳۷۷-۱۳۷۸-۱۳۷۹-۱۳۸۰-۱۳۸۱-۱۳۸۲-۱۳۸۳-۱۳۸۴-۱۳۸۵-۱۳۸۶-۱۳۸۷-۱۳۸۸-۱۳۸۹-۱۳۹۰-۱۳۹۱-۱۳۹۲-۱۳۹۳-۱۳۹۴-۱۳۹۵-۱۳۹۶-۱۳۹۷-۱۳۹۸-۱۳۹۹-۱۴۰۰-۱۴۰۱-۱۴۰۲-۱۴۰۳-۱۴۰۴-۱۴۰۵-۱۴۰۶-۱۴۰۷-۱۴۰۸-۱۴۰۹-۱۴۱۰-۱۴۱۱-۱۴۱۲-۱۴۱۳-۱۴۱۴-۱۴۱۵-۱۴۱۶-۱۴۱۷-۱۴۱۸-۱۴۱۹-۱۴۲۰-۱۴۲۱-۱۴۲۲-۱۴۲۳-۱۴۲۴-۱۴۲۵-۱۴۲۶-۱۴۲۷-۱۴۲۸-۱۴۲۹-۱۴۳۰-۱۴۳۱-۱۴۳۲-۱۴۳۳-۱۴۳۴-۱۴۳۵-۱۴۳۶-۱۴۳۷-۱۴۳۸-۱۴۳۹-۱۴۴۰-۱۴۴۱-۱۴۴۲-۱۴۴۳-۱۴۴۴-۱۴۴۵-۱۴۴۶-۱۴۴۷-۱۴۴۸-۱۴۴۹-۱۴۵۰-۱۴۵۱-۱۴۵۲-۱۴۵۳-۱۴۵۴-۱۴۵۵-۱۴۵۶-۱۴۵۷-۱۴۵۸-۱۴۵۹-۱۴۶۰-۱۴۶۱-۱۴۶۲-۱۴۶۳-۱۴۶۴-۱۴۶۵-۱۴۶۶-۱۴۶۷-۱۴۶۸-۱۴۶۹-۱۴۷۰-۱۴۷۱-۱۴۷۲-۱۴۷۳-۱۴۷۴-۱۴۷۵-۱۴۷۶-۱۴۷۷-۱۴۷۸-۱۴۷۹-۱۴۸۰-۱۴۸۱-۱۴۸۲-۱۴۸۳-۱۴۸۴-۱۴۸۵-۱۴۸۶-۱۴۸۷-۱۴۸۸-۱۴۸۹-۱۴۹۰-۱۴۹۱-۱۴۹۲-۱۴۹۳-۱۴۹۴-۱۴۹۵-۱۴۹۶-۱۴۹۷-۱۴۹۸-۱۴۹۹-۱۵۰۰-۱۵۰۱-۱۵۰۲-۱۵۰۳-۱۵۰۴-۱۵۰۵-۱۵۰۶-۱۵۰۷-۱۵۰۸-۱۵۰۹-۱۵۱۰-۱۵۱۱-۱۵۱۲-۱۵۱۳-۱۵۱۴-۱۵۱۵-۱۵۱۶-۱۵۱۷-۱۵۱۸-۱۵۱۹-۱۵۲۰-۱۵۲۱-۱۵۲۲-۱۵۲۳-۱۵۲۴-۱۵۲۵-۱۵۲۶-۱۵۲۷-۱۵۲۸-۱۵۲۹-۱۵۳۰-۱۵۳۱-۱۵۳۲-۱۵۳۳-۱۵۳۴-۱۵۳۵-۱۵۳۶-۱۵۳۷-۱۵۳۸-۱۵۳۹-۱۵۴۰-۱۵۴۱-۱۵۴۲-۱۵۴۳-۱۵۴۴-۱۵۴۵-۱۵۴۶-۱۵۴۷-۱۵۴۸-۱۵۴۹-۱۵۵۰-۱۵۵۱-۱۵۵۲-۱۵۵۳-۱۵۵۴-۱۵۵۵-۱۵۵۶-۱۵۵۷-۱۵۵۸-۱۵۵۹-۱۵۶۰-۱۵۶۱-۱۵۶۲-۱۵۶۳-۱۵۶۴-۱۵۶۵-۱۵۶۶-۱۵۶۷-۱۵۶۸-۱۵۶۹-۱۵۷۰-۱۵۷۱-۱۵۷۲-۱۵۷۳-۱۵۷۴-۱۵۷۵-۱۵۷۶-۱۵۷۷-۱۵۷۸-۱۵۷۹-۱۵۸۰-۱۵۸۱

غیرمستقیم، از موارد مرتبط با پیشینه پژوهش محسوب می‌شوند. در مجموع، درباره پیوند میان نظریه‌های یادگیری با هنرها و نمایشگاه‌های هنری، منبعی موجود نیست؛ شواهد فوق، بیانگر نوآوری این پژوهش است که البته همواره جای تکمیل و پختگی بیشتری دارد.

در فصل اول کتاب، نمایشگاه‌های هنری به‌طور مشروح بررسی می‌شوند و مفهومی، هدف، تاریخچه و سیر تحولات نمایشگاه‌های هنری تجسّمی، عکاسی، داخلی و بین‌المللی در گذشته و حال مطرح می‌شود. سپس، حالش مفهوم هنر در ادوار مختلف در کنار اهداف نمایشگاه‌ها، هنر و تغییرات این اهداف در دوران مدرن و پسامدرن پرداخته می‌شود.

مفهوم جدید کلیت نمایشگاه، عنوان اثر هنری، کیوریتور به‌مثابه هنرمند و سپس، فرایند منجر به رویداد هنری در نمایشگاه‌ها - که در پی خروج نمایشگاه‌ها از فضای بسته گالری‌ها و آمال با مخاطبان در ابعادی کاملاً غیرقابل پیش‌بینی به وجود آمده است - بررسی می‌شود. کیوریتور یا نمایشگاه‌گردان نمایشگاه‌های تعاملی، از صورت برخورداری از ویژگی‌های مورد انتظار، نقشی فراتر از هنرمند اول اثر می‌کند و مانند کارگردان، چینش و فرایند ارتباطی و تأثیر و تأثر بین آثار و مخاطبان را طراحی می‌کند. در انتهای فصل اول، مباحث ناپایداری هنرهای تعاملی و اقتصاد هنر، ابعاد همکاری و اشتراک در اجرای هنرهای تعاملی و حقوق معنوی آثاری که خارق‌العاده و غیرمعمول، فراتر از هرجا و در هر زمان نشر می‌یابند، به‌طور مختصر آمده است. بدیهی است هریک از این عناوین، جای بحث بیشتری دارد و روز به روز، وجوه دیگری از آن‌ها آشکار می‌شود که نیازمند تأمل و دقت بیشتری خواهد بود.